

NAUKA DLA POLSKIEJ POMOCY ROZWOJOWEJ

KRÓTKI PRZEWODNIK DLA NAUKOWCÓW
I
REALIZATORÓW PROJEKTÓW ROZWOJOWYCH

FUNDACJA PARTNERS POLSKA

NAUKA

DLA POLSKIEJ POMOCY ROZWOJOWEJ

krótki przewodnik dla naukowców
i realizatorów projektów rozwojowych

*Zapraszamy Państwa do zapoznania się z podstawowymi informacjami,
które pomogą podjąć decyzję o dołączeniu Państwa instytucji do grona
realizatorów pomocy rozwojowej.*

POLSKA POMAGA

Polska pomaga innym. Urzędy administracji i samorządy, organizacje pozarządowe i uczelnie wyższe prowadzą działania, które mają za zadanie pomóc krajom rozwijającym się i tym, które bez wsparcia z zewnątrz nie będą w stanie samodzielnie przeprowadzić planowanych reform. Budowę studni w rejonie pozbawionym wody, rozwój przedsiębiorczości kobiet, pomoc w reformie lokalnych systemów edukacji czy wsparcie rolnictwa łączy wspólny sztyld Polskiej Pomocy Rozwojowej.

Nie zdawałem sobie sprawy z tego, że wyniki naszych badań laboratoryjnych mogą być przydatne dla ludzi w jakiejś konkretnej wsi w Afryce, którym szkodniki niszczą zbiory. To niezwykła perspektywa wdrożenia.

biotechnolog

Pomoc rozwojowa to fascynująca i w Polsce jeszcze nie w pełni wykorzystana przestrzeń współpracy. Łączy praktyków – specjalistów zajmujących się realizacją projektów walki z biedą w krajach rozwijających się – i naukowców, których badania pozwalają zwiększyć skuteczność prowadzonych tam działań. Jest to działalność fascynująca z co najmniej trzech powodów. Po pierwsze dlatego, że pozwala przekraczać granice krajów i kultur i otwierać nowe horyzonty badań. Dla polskich naukowców to okazja, żeby zweryfikować hipotezy i metody badawcze nie tylko poza granicami Polski, ale także poza granicami Europy i jej wzorów kulturowych. Pomoc rozwojowa to inspirująca przestrzeń współpracy także dlatego, że pozwala w bezpośredni sposób połączyć pracę naukową z działaniem na rzecz innych. Badania przeprowadzane w projektach pomocy rozwojowej zawsze mają na celu znalezienie rozwiązań, które pozwalają poprawić warunki życia konkretnych ludzi. Po trzecie wreszcie pomoc rozwojowa to szansa lepszych wdrożeń. Rozwiązania, które powstają w świecie nauki, mogą przyspieszać i poprawiać jakość realizowanych przez organizacje pomocowe projektów.

Dlaczego zatem jest to przestrzeń niewykorzystana? Dlaczego polscy naukowcy tak rzadko angażują się w projekty, które od 2004 roku otrzymują dofinansowanie z Ministerstwa Spraw Zagranicznych? Najprostsza odpowiedź brzmi: bo możliwość ta pozostaje nieznana zarówno w środowisku organizacji pozarządowych, które realizują projekty, jak i samych naukowców, do których nie dociera informacja o ogłaszanych konkursach. Działalność rozwojowa nie jest więc jeszcze postrzegana przez środowisko naukowe jako obszar atrakcyjnych badań i potencjalnych wdrożeń. Zarazem środowisko organizacji pozarządowych dość niechętnie wykorzystuje w realizowanych projektach analizy i badania ze względu na ich hermetyczny charakter i stosunkowo niską dostępność. Czas to zmienić.

BADANIA LOKALNEGO STYLU ŻYCIA I WZORÓW KULTURY

DR ILONA IŁOWIECKA-TAŃSKA

FUNDACJA PARTNERS POLSKA

Fundacja Partners Polska pracuje w Kosowie od blisko dziesięciu lat i niemal od początku prowadzi projekty kierowane do kobiet. W 2007 roku Fundacja zleciła zbadanie społecznego funkcjonowania kobiet aktywnych zawodowo w regionie Dukagjini. Zrealizowała je doktorantka, psycholożka międzykulturowa. Okazało się, że mimo tylu lat spędzonych przez nas w Kosowie pewne kwestie dopiero po zapoznaniu się z wynikami badań stały się w pełni zrozumiałe. Zaczęliśmy lepiej rozumieć wartości, którymi kierują się w życiu tamtejsze kobiety. Dużo łatwiej jest nam teraz planować działania w taki sposób, żeby rzeczywiście odpowiadały ich potrzebom, aspiracjom, możliwościom.

CO TO JEST POMOC ROZWOJOWA?

W 2004 roku wraz ze wstąpieniem do Unii Europejskiej Polska przyjęła na siebie zobowiązanie do wspierania krajów rozwijających się poprzez udzielanie im tak zwanej Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (ang. Official Development Assistance, ODA).

Pomoc rozwojowa to działania na rzecz redukcji ubóstwa i poprawy sytuacji życiowej mieszkańców krajów rozwijających się.

Inaczej więc niż w programach, do których jesteśmy przyzwyczajeni, Polska nie jest traktowana jako kraj, któremu należy pomóc, ale państwo, które jest już zdolne do udzielania pomocy innym, słabiej rozwiniętym społeczeństwom. Polska Oficjalna Pomoc Rozwojowa składa się z pomocy wielostronnej (pomoc przekazywana za pośrednictwem instytucji międzynarodowych) i dwustronnej (realizowanej bezpośrednio przez polskie instytucje, organizacje i inne podmioty).

Zdecydowana większość środków przekazywanych w ramach pomocy wielostronnej to składka Polski do ogólnego budżetu Unii Europejskiej, a pozostała część to wpłaty na rzecz innych organizacji i funduszy międzynarodowych, takich jak agendy Organizacji Narodów Zjednoczonych, Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy czy Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) oraz Europejski Bank Inwestycyjny (EBI). Od 2008 r. są to również środki przekazywane na Europejski Fundusz Rozwoju (ang. European Development Fund, EDF). Realizacja pomocy przyjmuje trzy główne formy: finansową, rzeczową i techniczną.

- **Pomoc finansowa:** środki przekazywane są przez kraje członkowskie UE do budżetów organizacji międzynarodowych.
- **Pomoc rzeczowa:** realizacja projektów na rzecz krajów-odbiorców. W ramach takich inicjatyw budowane są np. szkoły, szpitale, systemy kanalizacyjne, dostarczana jest woda, energia elektryczna lub zapraszani są specjaliści i wolontariusze pracujący na rzecz konkretnych społeczności w krajach rozwijających się.
- **Pomoc techniczna:** polega na dzieleniu się doświadczeniami, wiedzą i technologiami z partnerami w krajach biedniejszych.

Rolę koordynacyjną w procesie planowania wydatków związanych z pomocą dwustronną pełni Ministerstwo Spraw Zagranicznych. W ramach pomocy dwustronnej (bilateralnej) realizowane są inicjatywy i projekty instytucji takich jak, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Infrastruktury, Kancelaria Sejmu, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

WOJCIECH WILK

POLSKIE CENTRUM POMOCY MIĘDZYNARODOWEJ

W jednym z najbiedniejszych obszarów świata, jakim jest południowy Sudan, edukacja jest towarem deficytowym. Ośmioletnią szkołę podstawową kończy zaledwie 10% uczniów, zaś rozpoczyna ją jedynie ok. 60% wszystkich dzieci. Dziecko po 8 latach szkoły i krótkim kursie może być zatrudnione do uczenia innych, gdyż dramatycznie brakuje w tym kraju nauczycieli. Brak szkół średnich sprawia, że bardzo ciężko jest zdobyć jakiegokolwiek praktyczne umiejętności zawodowe, a przez to – dobrze płatną pracę. Większość mieszkańców południowego Sudanu ima się najprostszych prac, z których bardzo ciężko jest zapewnić byt rodzinie.

Polskie organizacje pracujące w Sudanie potrzebują pomocy instytucji naukowych w wypracowaniu metod aktywizacji młodych ludzi. Jakie zawody mogą im być najbardziej przydatne? Jak skonstruować dobry program nauczania? Jak prowadzić szkolenie? Jakiej metodologii użyć? Czy można im pomóc poprzez mikropożyczki lub mikrogranty – a jeśli tak, to jak je dobrze spożytkować? Pytania te zadajemy sobie za każdym razem, kiedy przygotowujemy projekt w Afryce, gdyż chcemy, aby nasza pomoc była jak najbardziej skuteczna i nie ograniczała się tylko do uczenia zawodów, których jest i tak za dużo na miejscowym rynku pracy. Tematyka ta nie jest obca polskiemu środowisku akademickim, które przyczyniły się znacząco do wypracowania programów aktywizacji zawodowej mieszkańców najuboższych regionów naszego kraju. Mam nadzieję, że te doświadczenia z Polski, w połączeniu z wiedzą na temat skutecznych metod nauczania i popierania samozatrudnienia, sprawią, że wspólnie pomożemy przynajmniej niektórym dzieciom w Sudanie wyrwać się z kręgu ubóstwa.

BADANIA SĄ POTRZEBNE

MAGDALENA DĘBKOWSKA

WSCHODNIOEUROPEJSKIE CENTRUM DEMOKRATYCZNE

Stowarzyszenie Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne od 2001 roku realizuje projekty wspierające środowiska obywatelskie w krajach posowieckich. Część z programów Stowarzyszenia wpisuje się z powodzeniem w realizację polityki rozwojowej. Dostrzegamy potrzebę wzmocnienia naszych działań poprzez możliwość odniesienia wyników uzyskiwanych podczas realizacji poszczególnych projektów lokalnych (prowadzonych czasem przez wiele lat) do sytuacji w całym regionie lub kraju. Istotne jest także uzyskanie informacji na temat efektywności i użyteczności stosowanych przez nas narzędzi a także wpływu prowadzenia systematycznych działań na danym obszarze na zachodzące tam zmiany społeczne. Widzimy co najmniej kilka obszarów badań.

- W ramach naszych programów medialnych:
  - badania czytelnictwa prasy lokalnej,
  - weryfikacja nakładów i realnej wielkości sprzedaży,
  - analiza rynku reklamy,
  - zagrożenia i szanse rozwoju prasy lokalnej,
  - czytelnictwo prasy lokalnej a wskaźniki zaangażowania obywatelskiego.
- W ramach programów z zakresu wspomagania społeczeństwa obywatelskiego:
  - wpływ inicjatyw podejmowanych lokalnie na trendy zmian społecznych w regionie lub kraju,
  - zmiany poziomu aktywności liderów społecznych,
  - aktywność polityczna a społeczna liderów – wpływ na funkcjonowanie sektora pozarządowego,
  - poparcie społeczne dla działalności organizacji pozarządowych, postawy społeczne.
- W ramach programów wsparcia samorządności (Ukraina i Mołdawia):
  - poziom wiedzy społeczeństwa i poparcie społeczne dla wprowadzania reformy samorządu terytorialnego (Ukraina),
  - sytuacja polityczna a wprowadzanie reform (Ukraina, Mołdawia)
  - monitoring zmian legislacyjnych (Ukraina, Mołdawia).

Ministerstwo Spraw Zagranicznych rozpisuje oddzielne konkursy dla organizacji trzeciego sektora (pozarządowych) i wyższych uczelni oraz jednostek samorządu terytorialnego. Dla zagranicznych partnerów lokalnych w gestii MSZ pozostaje również tzw. Fundusz Małych Grantów, administrowany przez polskie placówki dyplomatyczne. W jego ramach o dotacje mogą bezpośrednio ubiegać się instytucje z krajów objętych pomocą.

Strategia polskiej pomocy i realizowane w jej ramach działania są określane co roku przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Ideowy kierunek projektów określają jednak Milenijne Cele Rozwoju (Millennium Development Goals). W 2000 roku na tak zwanym Szczycie Milenijnym przywódcy 189 państw zobowiązali się do wspólnych działań na rzecz zwalczania ubóstwa na świecie do roku 2015. Cele te to, inaczej mówiąc, międzynarodowe porozumienie określające najważniejsze kwestie wymagające interwencji krajów, które podejmują działania pomocowe. Sformułowano ich wówczas osiem:

1. Wyeliminować skrajne ubóstwo i głód poprzez zmniejszenie o połowę liczby ludzi, których dochód nie przekracza 1 dolara dziennie.
2. Zapewnić powszechne nauczanie na poziomie podstawowym poprzez zapewnienie wszystkim chłopcom i dziewczętom możliwości ukończenia pełnego cyklu nauki na poziomie podstawowym.
3. Promować równość płci i awans społeczny kobiet poprzez wyeliminowanie nierównego dostępu płci do pierwszego i drugiego szczebla edukacyjnego do 2005 roku, a na wyższych szczeblach do 2015 roku.
4. Ograniczyć umieralność dzieci poprzez zmniejszenie o 2/3 wskaźnika umieralności dzieci w wieku do 5 lat.
5. Poprawić opiekę zdrowotną nad matkami: zmniejszyć o 3/4 wskaźnik ich umieralności.
6. Ograniczyć rozprzestrzenianie się HIV/AIDS, malarii i innych chorób poprzez powstrzymanie rozprzestrzeniania się HIV/AIDS i ograniczenie nowych zakażeń, powstrzymanie rozprzestrzeniania się malarii i innych groźnych chorób oraz ograniczenie nowych zachorowań.
7. Stosować zrównoważone metody gospodarowania zasobami naturalnymi poprzez uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju w krajowych strategiach i programach, stosowanie metod hamujących zubożenie środowiska naturalnego. Zmniejszyć o połowę liczbę ludzi pozbawionych stałego dostępu do czystej wody pitnej. Do 2020 roku osiągnąć znaczną poprawę warunków życia przynajmniej 100 milionów mieszkańców slumsów.

8. Stworzyć globalne partnerskie porozumienie na rzecz rozwoju poprzez:
- wypracowanie dostępnego dla wszystkich, opartego na jasnych przepisach, przewidywalnego i nikogo nie dyskryminującego systemu handlowo–finansowego,
  - zobowiązanie uczestników systemu do podejmowania działalności promującej dobre praktyki rządzenia, rozwój i ograniczanie ubóstwa,
  - uwzględnienie szczególnych potrzeb państw najstabilniej rozwiniętych, wyspiarskich i śródlądowych (zwłaszcza zwiększenie dostępu do rynków krajów rozwiniętych, redukcję długów, zwiększenie pomocy rozwojowej),
  - wypracowanie strategii na rzecz zapewnienia pracy młodemu pokoleniu,
  - zwiększenie dostępu do leków dla krajów rozwijających się oraz umożliwienie im korzystania z dobrodziejstw nowoczesnej technologii.

Polska przystąpiła do Deklaracji Milenijnych Celów Rozwoju (Call for Action Declaration) ogłoszonej z inicjatywy Wielkiej Brytanii 31 lipca 2007 r. Działania brytyjskie mają na celu zbudowanie szerokiego porozumienia na rzecz skutecznej i pełnej realizacji Milenijnych Celów Rozwoju. Terminowe osiągnięcie przyjętych w 2000 roku na szczycie Organizacji Narodów Zjednoczonych ośmiu celów jest obecnie zagrożone. Konieczne stało się więc podjęcie działań na rzecz ich planowego osiągnięcia (do 2015 r.). Deklaracja obejmuje szerokie grono aktorów: państwa oraz przedstawiciele świata biznesu, organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe. Deklarację podpisało dotychczas 14 państw (m.in. Japonia, USA, Kanada, Niemcy, Włochy, Francja, Norwegia, Hiszpania, Portugalia, oraz trzy państwa rozwijające się: Ghana, Indie i Brazylia) oraz Komisja Europejska. Odrębną Deklarację w tym samym duchu podpisało również 21 przedstawicieli wielkiego biznesu (w tym Bill Gates) oraz przedstawiciele związków wyznaniowych.

Bardzo potrzebujemy współpracy z ekspertami i naukowcami, którzy pomogliby nam zbudować uniwersalny, przenośny filtr, taki, którego można by używać przy różnego rodzaju katastrofach kiedy, trzeba ludziom jak najszybciej dostarczyć pitną wodę.

pracownica organizacji pozarządowej

Czy ktoś umie zbadać szanse utrzymania się mikroprzedsiębiorstwa w Dolinie Fergańskiej? Jak zbadać lokalny rynek zbytu?

pracownik organizacji pozarządowej

MĄDRA POMOC POTRZEBNA OD ZARAZ

JANINA OCHOJSKA-OKOŃSKA

POLSKA AKCJA HUMANITARNA

Pomoc powinna być mądra, czyli taka, która buduje, tworzy i rozwija społeczności, a nie taka, która uzależnia i hamuje rozwój lub taka, która tylko nam daje satysfakcję lub uspokaja nasze sumienia. W tym właśnie m. in. mogą pomóc eksperci lub naukowcy.

Wojny czy kataklizmy zdarzają się wszędzie a więc także w krajach o odmiennej od naszej kulturze i zwyczajach. Od ekspertów, którzy znają dobrze inne kultury, możemy nauczyć się jak tam postępować, w jaki sposób rozmawiać z ludźmi, na co szczególnie zwrócić uwagę, co dla tamtejszych ludzi jest ważne, jakie zwyczaje powinniśmy sobie przyswoić, żeby rozumieć daną społeczność i zostać przez nią zaakceptowanym.

Inny aspekt pomocy to wsparcie techniczne. Budujemy szkoły, ujęcia wodne i sanitarne, pomagamy w rozwoju rolnictwa i hodowli, prowadzimy różne działania edukacyjne. W tych wszystkich działaniach potrzebna jest pomoc fachowców, którzy będą wiedzieli, jak i z czego zbudować szkołę w Afganistanie, jak budować studnię w Sudanie. Jeżeli chcemy budować toalety przy szkołach czy szpitalach w Groznm, to wcześniej nasi pracownicy muszą wiedzieć coś o historii, kulturze, obyczajach przyszłych użytkowników. Może ktoś powiedzieć: toaleta, to bardzo proste. Ale żeby pomoc była sensowna, trzeba na przykład wiedzieć, że drzwi toalety w kraju muzułmańskim nie mogą być zwrócone w stronę Mekki. Trzeba też wiedzieć, jak ją zbudować, żeby nie wlatywały muchy, żeby kratka była odpowiednia, to znaczy, żeby nie dało się przez nią wrzucić pustej butelki... Tego wszystkiego uczyliśmy się w Czeczenii z biegu. Gdybyśmy wcześniej mieli wiedzę, jak najlepiej taką toaletę skonstruować, myślę, że nasza pomoc byłaby o wiele większa.

Nawet teraz, kiedy już wiemy coś niecoś na przykład o sposobach oczyszczania wody, bardzo potrzebujemy współpracy z ekspertami i naukowcami, którzy pomogliby nam zbudować uniwersalny, przenośny filtr. Taki, którego można by używać przy różnego rodzaju katastrofach kiedy trzeba ludziom jak najszybciej dostarczyć pitną wodę. To nasze marzenie, które próbowaliśmy zrealizować z Politechniką Warszawską, ale rozbilo się o pieniądze.

Wierzę, że jeszcze nam się uda i któregoś dnia będziemy mogli szybko reagować na katastrofy, w których dostęp do wody pitnej zostaje ograniczony. A tak jest w przypadku prawie każdej katastrofy. Pomagania trzeba się cały czas uczyć, to skomplikowany proces, w którym wielu specjalistów, ekspertów czy naukowców może i powinno brać udział.

GDZIE POLSKA POMAGA?

Lista krajów, z którymi można współpracować w ramach środków MSZ, i priorytety konkursowe ustalane są co roku przez Ministerstwo i podawane do wiadomości w momencie ogłaszania konkursów grantowych.

W 2008 roku były to: Afganistan, Autonomia Palestyńska, Białoruś, Gruzja, Mołdawia, Tanzania, Ukraina, a także inne kraje Afryki i Bliskiego Wschodu, Azji Środkowej i Kaukazu Południowego oraz Balkany Zachodnie.

Lista krajów objętych pomocą jest corocznie ogłaszana przez MSZ na stronie www.polskapomoc.gov.pl. Na tej samej stronie można znaleźć informacje o wszystkich konkursach ogłaszanych przez MSZ. Warto na portalu zaprenumerować newsletter, który będzie regularnie docierał do skrzynki poczty elektronicznej.

Afganistan: Kraj borykający się przez ponad dwadzieścia lat z konfliktami zbrojnymi ma ogromne potrzeby w zakresie podstawowej infrastruktury. Zamieszkują go liczne mniejszości etniczne (m.in. Pasztuni, Tadzycy, Uzbegy oraz Chazarowie). Skomplikowana jest też sytuacja wyznaniowa – główną religią jest islam sunnicki, duża mniejszość (około 20%) wyznaje islam szyicki. W 2005 r. udało się przeprowadzić wybory parlamentarne i do przedstawicielstw regionalnych. Problemem pozostaje mały zakres władzy rządu centralnego w Kabulu. Obecność międzynarodowych sił stabilizacyjnych ISAF oraz planowane zwiększenie zakresu ich terytorialnej odpowiedzialności stwarzają nadzieję na poprawę bezpieczeństwa w kraju. Nie udało się dotychczas opanować poważnego problemu nielegalnej produkcji narkotyków oraz rozpowszechnionej korupcji.

Czy istnieją jakieś szybkie technologie odgrzybiania budynków, które nie wymagają wyrafinowanych urządzeń dostępnych tylko w krajach rozwiniętych?

pracownica organizacji pozarządowej

Gdyby ktoś się do nas zwrócił z propozycją, moglibyśmy wykonać na przykład badania stylów życia młodzieży w danym kraju.

socjolog

POTRZEBA WSPARCIA EKSPERCKIEGO

ALEKSANDRA REZUNOW

POLSKA AKCJA HUMANITARNA

Wsparcie eksperckie potrzebne jest na każdym etapie realizacji projektów infrastrukturalnych czy rolniczych. Zarówno w fazie rozpoznania i analizy potrzeb, jak ewaluacji działań. Wartością dodaną byłby swoisty „lobbing” na rzecz pomocy rozwojowej w środowisku akademickim, skąd w dużej mierze rekrutują się przyszli misjonarze i eksperci organizacji pozarządowych działających w krajach Południa. Polska Akcja Humanitarna ma pozytywne doświadczenia ze współpracy z ekspertami reprezentującymi sektor wodno-sanitarny na Politechnice Warszawskiej i w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Pracownicy naukowci tych uczelni wspierali projekty PAH na Sri Lance i w Czeczenii.

Angola: Angola jest państwem o wysokim współczynniku ubóstwa, borykającym się z gospodarczymi i społecznymi skutkami 27-letniej wojny domowej, która zakończyła się w 2001 r. Podstawowym problemem pozostaje dziedzictwo tego konfliktu. Sytuacja polityczna powoli zmierza ku stabilizacji. Następstwem wojny domowej jest uchodźstwo wewnętrzne, którego skala szacowana jest na 1,8 miliona mieszkańców. Angola dysponuje potencjałem dla szybkiego wzrostu (posiada ogromne zasoby surowców naturalnych), wymaga to jednak trwałej stabilizacji, pokoju i szerokiej kampanii antykorupcyjnej.

Białoruś: Dobre stosunki ze społeczeństwem białoruskim oraz rozwój Białorusi mają istotne znaczenie dla Polski, która gotowa jest dzielić się swoimi doświadczeniami transformacji ustrojowej. Rezultatem rosnącego zainteresowania sytuacją na Białorusi jest uczynienie w 2006 r. pomocy dla społeczeństwa białoruskiego jednym z czołowych priorytetów polskiej pomocy zagranicznej.

Autonomia Palestyńska: Zaczęła funkcjonować na podstawie porozumień z Oslo z 1993 r. Dalsze negocjacje toczyły się w latach 1993-2000, obejmując m.in. porozumienie z 1995 r., na mocy którego Autonomia została rozszerzona. Autonomia znalazła się w głębokim kryzysie wewnętrznym oraz izolacji międzynarodowej w wyniku zwycięstwa ugrupowania Hamas w wyborach parlamentarnych w 2006 r. Niezwykle ciężka jest sytuacja ludności cywilnej, która napotyka na wiele utrudnień w życiu codziennym, związanych z trwającym konfliktem izraelsko-palestyńskim.

Gruzja: Najważniejszym problemem Gruzji pozostaje faktyczny brak integralności terytorialnej, pogłębiony po konflikcie z Rosją w sierpniu 2008 roku. Od czasu „rewolucji róż” Gruzja buduje ustrój demokratyczny, stara się wprowadzić liczne reformy polityczne i gospodarcze, przejawia też zainteresowanie integracją z Unią Europejską oraz NATO. Trudna sytuacja ekonomiczna związana jest z ograniczeniami dla gruzińskiego eksportu, co negatywnie wpływa na sytuację polityczną. Gruzja jest krajem o dużej liczbie ludności żyjącej poniżej granicy ubóstwa, w przeważającej mierze są to uchodźcy.

Mołdawia: Podstawowym problemem Mołdawii pozostaje brak integralności terytorialnej, spowodowany utrzymującą się faktyczną secesją tzw. Republiki Naddniestrzańskiej. Konflikt w Naddniestrzu pozostawał zamrożony przez lata. Proponowane dotychczas przez społeczność międzynarodową sposoby rozwiązania konfliktu były odrzucane przez jedną bądź drugą stronę. Mimo pozytywnych reform politycznych Mołdawia wciąż zmagają się z problemami społeczno-ekonomicznymi. Do najpoważniejszych zalicza się zorganizowana przestępczość, zwłaszcza handel ludźmi. Mołdawia wdrożyła w ostatnim okresie szereg reform, jednak gospodarka kraju ma charakter monokulturowy, co czyni ją podatną na wahania koniunktury oraz ograniczenia eksportu. Mołdawia pozostaje najbiedniejszym krajem europejskim, w znacznym stopniu uzależnionym od pomocy zagranicznej.

Tanzania: Należy do najbiedniejszych państw afrykańskich – w 2006 r. PKB per capita szacowano na 333 USD, średnia długość życia wynosi zaledwie 51 lat. Gospodarka jest w dużej mierze oparta na rolnictwie, które wytwarza 50% PKB i zatrudnia blisko 90% siły roboczej kraju. Z drugiej strony trudne warunki środowiska przyrodniczego ograniczają areał gruntów ornych do 4% ogółu powierzchni Tanzanii. Poważny problem stanowi też wysoka umieralność z powodu AIDS – prognozy wskazują, że do 2010 r. HIV może doprowadzić do redukcji PKB o 15-25% w stosunku do wartości oczekiwanej.

Tanzania wykazuje bardzo duże zaangażowanie w walkę z ubóstwem, co zostało wyrażone w tanzańskiej Strategii Redukcji Ubóstwa (PRSP) zwanej w suahili MKUKUTA. Dzięki jej wdrożeniu poprawiają się wskaźniki dotyczące śmiertelności niemowląt, skolarzacji i dostępu do wody pitnej. Ostatnie reformy sektora publicznego i bankowego doprowadziły do szybszego rozwoju działalności prywatnej i wzrostu poziomu inwestycji. Tanzania dysponuje także bogatymi złożami złota i gazu ziemnego, które w odpowiednich warunkach ekonomicznych i politycznych (szczególnie po ograniczeniu korupcji) mogą przyczynić się do dalszego rozwoju gospodarczego kraju. Na forum międzynarodowym Tanzania jest pozytywnie oceniana pod względem standardów demokratycznych i dobrego rządzenia.

Ukraina: W 2004 roku Ukraina przeszła bardzo głębokie przemiany polityczne, zwane popularnie „pomarańczową rewolucją”. Nowe władze ukraińskie rozpoczęły proces głębokich reform społeczno-gospodarczych. W 2005 roku pojawiły się charakterystyczne dla procesu transformacji problemy: dramatyczny spadek tempa wzrostu gospodarczego i poważny kryzys rządowy. Rozwój demokracji na Ukrainie, pełna suwerenność tego państwa oraz jego współpraca z instytucjami europejskimi i atlantyckimi są niezwykle istotne. Od 2006 r. środki na pomoc dla Ukrainy mogą być klasyfikowane jako Oficjalna Pomoc Rozwojowa.

Kraje priorytetowe są ważnymi, lecz nie jedyymi beneficjentami polskiej pomocy dwustronnej. Ten rodzaj pomocy obejmuje także inne wybrane **państwa Europy Wschodniej i Południowo - Wschodniej** (niebędące członkami UE), a także **Azję Środkową**. Środki pomocowe przekazywane są przede wszystkim na rzecz państw Wspólnoty Niepodległych Państw: Armenii, Azerbejdżanu, Kazachstanu, Kirgizji, Tadżykistanu, Turkmenistanu i Uzbekistanu.

Pomoc dwustronna Polski kierowana jest również do państw bałkańskich (Albanii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, Macedonii oraz Serbii). Polska pomoc w tym regionie koncentruje się na integracji europejskiej, wspieraniu procesu szeroko rozumianej transformacji ustrojowej, planowaniu i zarządzaniu procesami rozwoju gospodarczego. Istotna jest również pomoc w rozwoju samorządności terytorialnej.

Jakie owoce miękkie mogłyby uprawiać na sprzedaż kobiety na południu Albanii? Chodzi o takie, które są dość trwałe i wytrzymają kilka dni między zbiorem a sprzedażą.

pracownica organizacji pozarządowej

Jak zweryfikować wysokość nakładów i wielkości realnej sprzedaży pism lokalnych? To dla nas ważne przy programach wsparcia dla niezależnych mediów.

pracownica organizacji pozarządowej

JAK POLSKA POMAGA?

Podobnie jak lista krajów objętych pomocą, co roku ustalane są również listy zadań, które są realizowane w ramach polskiej Oficjalnej Pomocy Rozwojowej. Obejmują one obszary takie, jak:

1. **Bezpieczeństwo:** działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i stabilności regionów zagrożonych konfliktami.
2. **Dostęp do wody pitnej:** zapewnienie dostępu do wody pitnej, wsparcie lokalnych systemów gospodarowania wodą.
3. **Gospodarka:** zwiększanie konkurencyjności ekonomii krajów objętych pomocą.
4. **Wzmacnianie instytucji państwowych:** wsparcie reform społecznych, zmian w systemie edukacyjnym, wzmocnienie administracji publicznej w zakresie zarządzania migracjami i przeciwdziałania handlowi ludźmi, wsparcie dla straży granicznej, reformy wymiaru sprawiedliwości, reforma służb celnych i granicznych, w tym pomoc w tworzeniu ośrodków dla uchodźców.
5. **Niezależność mediów:** wsparcie dostępu do informacji i rozwoju niezależnych lokalnych mediów, w tym staże dziennikarzy w redakcjach polskich gazet centralnych i lokalnych, agencjach informacyjnych oraz telewizjach – publicznej i prywatnych.
6. **Ochrona zdrowia:** budowa i rozbudowa małych, wiejskich ośrodków zdrowia, walka z epidemią HIV/AIDS, gruźlicą, malarią oraz przetoką, wsparcie walki z narkomanią.
7. **Reforma samorządowo-terytorialna:** wsparcie eksperckie, specjalistyczne szkolenia i staże dla samorządowców z krajów objętych pomocą.
8. **Rola związków zawodowych:** działania na rzecz redefinicji ich roli w warunkach gospodarki wolnorynkowej.
9. **Rozwój rolnictwa:** specjalistyczne szkolenia i staże dla pracowników instytucji oraz organizacji odpowiedzialnych za rolnictwo, np. służby doradztwa rolniczego; instytucje zaangażowane w rozwój agroturystyki.
10. **Unia Europejska:** szkolenia na temat pozyskiwania środków, przygotowanie kadr na szczeblu administracji centralnej i samorządowej.
11. **Walka z korupcją.**
12. **Współpraca regionalna i transgraniczna:** wsparcie inicjatyw na rzecz kooperacji.
13. **Młodzież:** wymiana i budowanie kontaktów.

POLSKA POMOC ROZWOJOWA: JAK POŁĄCZYĆ ŚWIAT NAUKI I BADAŃ?

Istnieje co najmniej kilka sposobów połączenia świata nauki i badań oraz praktyki rozwojowej.

- Projekty z udziałem naukowców może zainicjować organizacja pozarządowa, która zaprosi do współpracy przy projekcie rozwojowym wybrany instytut czy grupę naukowców. Decyzja o takiej współpracy powinna zapaść na etapie planowania – badania można wówczas uwzględnić w budżecie projektu. Więcej informacji na temat zasad finansowania badań jest umieszczonych w regulaminie konkursu ogłaszanym na stronie www.polskapomoc.gov.pl.
- Również instytucja naukowa może zaproponować współpracę wybranej przez siebie organizacji: pełna lista fundacji i stowarzyszeń, które realizowały projekty polskiej pomocy rozwojowej, jest dostępna na wspomnianej już stronie internetowej.
- Instytucje naukowe mogą ubiegać się o dotacje samodzielnie, realizując projekty z puli dotacji dla podmiotów administracji publicznej. Informacji o tej możliwości również należy szukać na stronie www.polskapomoc.gov.pl.
- Ciekawą możliwością jest program wolontariatu międzynarodowego, finansowany również ze środków MSZ. Warto rozważyć wolontariat np. magistrantów lub młodych doktorantów zainteresowanych przygotowaniem prac o tematyce rozwojowej: to znakomita okazja zebrania materiału badawczego.

Serdecznie zapraszamy Państwa na nasze strony, które zawierają więcej informacji na temat nauki w kontekście współpracy rozwojowej: www.promocjanauki.pl i www.fpp.org.pl.

*Badam style działania mikroprzedsiębiorstw w Meksyku. Chętnie
podzieliłabym się wynikami swoich badań z jakąś organizacją.
Ale nikt o to nie pyta.*

etnologa

*Dzięki badaniom, które przeprowadziłam w Kosowie, można było lepiej
określić potrzeby szkoleniowe tamtejszych kobiet i przygotować projekt, który
jest znakomicie dostosowany do ich tradycji i aspiracji.*

psychologka międzykulturowa

Fundacja Partners Polska działa od 1997 roku. Jej statutowym celem jest propagowanie kultury pokojowego rozwiązywania sporów, w tym rozwój mediacji w Polsce, wspieranie demokratycznych procedur podejmowania decyzji oraz działanie na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego opartego na wiedzy.

U podstaw działania fundacji leży przekonanie o wolności wszystkich ludzi i ich prawie do udziału w decyzjach dotyczących ich rodzin, społeczności i krajów. Misją fundacji jest budowanie zrozumienia między ludźmi, społecznościami i kulturami. Zespół fundacji realizuje tę misję poprzez cztery główne programy:

- Dialog i zrozumienie między ludźmi: w tej części mieści się program mediacyjny oraz programy konsultacji i debat obywatelskich
- Pomoc międzynarodowa, w tym inicjatywy na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego i ekonomicznego kobiet
- Edukacja rozwojowa, której celem jest budowanie w Polsce zrozumienia dla potrzeb ludzi z innych stron świata
- Promocja nauki i jej osiągnięć jako warunku rozwoju społeczeństw

Od początku swego istnienia fundacja prowadzi międzynarodowe programy pomocy technicznej a od 2004 roku realizuje działania Polskiej Oficjalnej Pomocy Rozwojowej w Gruzji, Kosowie, Macedonii i Tadżykistanie. Eksperti Fundacji pracowali w 23 krajach Europy, Afryki, Ameryki Południowej i Azji.

Fundacja prowadzi program Nauka dla Rozwoju, w ramach którego prowadzony jest szereg działań służących zbliżeniu środowiska naukowców i realizatorów pomocy rozwojowej.

Fundacja Partners Polska

polska pomoc

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2008 r.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Redakcja: Ilona Łłowiecka-Tańska, Maciej Tański

Projekt graficzny: gs77 Tomasz Jasnos

ISBN 978-83-928367-4-2

© Fundacja Partners Polska 2008. Zachęcamy do kopiowania i cytowania publikacji z podaniem źródła. Zainteresowani mogą otrzymać jej wersję elektroniczną.

Dziękujemy Katarzynie Czaplickiej, Magdalenie Dębkowskiej, Agacie Hummel, Janinie Ochojskiej-Okońskiej, Aleksandrze Rezunow, Izabeli Wilczyńskiej i Wojciechowi Wilkowi za przygotowanie cytowanych w tej publikacji wypowiedzi.

Warszawa 2008

